

DE VLAAMSE MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN

DE VLAAMSE MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: - Ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot uitvoering van artikel 16 van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de aanwijzing van de dienst die het slachtoffer informeert over de beslissing tot herziening van een maatregel of sanctie;
- Principiële goedkeuring

Samenvatting

Het Vlaams Regeerakkoord neemt de implementatie en de uitvoering van het decreet jeugddelinquentierecht uitdrukkelijk op en stelt hierbij o.a.: *'het slachtoffer krijgt hierbij een prominente plaats'*. In de beleidsnota's van de minister van Justitie en Handhaving en de minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding worden slachtoffers dan ook uitdrukkelijk centraal gesteld.

Het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht van 15 februari 2019 voorziet in artikel 16 in de informatie over de herziening van maatregelen en sancties aan het slachtoffer. Door middel van een uitvoeringsbesluit duidt de Vlaamse Regering de dienst aan die het slachtoffer informeert. Voorliggend ontwerpbesluit geeft nu uitvoering aan deze bepaling en duidt de dienst slachtofferonthaal van de justitiehuisen hiervoor aan. Hiertoe dient deze dienst conform de COL 16/2012 gevat te worden door het openbaar ministerie en werden hiervoor reeds maatregelen genomen om deze vatting te faciliteren.

Bijlagen:

- het voorontwerp van besluit;
- het advies van het raadgevend comité 2021/RC/11;
- het gunstig advies van de Inspectie van Financiën van 15 december 2021;
- het advies van de Vlaams minister, bevoegd voor Begroting van 8 juli 2022;

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

Beleidsveld: Opgroeien

Inhoudelijk structurelement: Jeugdhulp

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

Wetgevingsadvies

Bijgaand ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering werd aangepast aan het wetgevingsadvies nr. 2021/368 van 6 oktober 2021.

Advies Raadgevend Comité agentschap Opgroeien

Bijgaand ontwerp van besluit kreeg een positief advies van het Raadgevend Comité van het agentschap Opgroeien op 27 oktober 2021.

Het Raadgevend Comité verwijst naar het waardevolle karakter van het ontwerp. Men stelt zich enkel de vraag of slachtoffers die niet gevat zijn, ook geïnformeerd zullen worden. Dit komt verder in de nota uitgebreid aan bod.

Verder werd vanuit het Raadgevend Comité aandacht gevraagd voor de positie van minderjarige slachtoffers en de overgang naar meerderjarigheid. Indien meerderjarig is er namelijk geen recht meer op automatische, kosteloze bijstand van een advocaat via het bureau juridische bijstand. Deze problematiek valt buiten de scope van dit ontwerpbesluit, maar maakt het voorwerp uit van een operationeel traject met de Orde van de Vlaamse Balies.

2. INHOUD

A. ALGEMENE TOELICHTING

Het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht van 15 februari 2019 stelt in artikel 16, §2, achtste en negende lid:

*“De jeugdrechter of jeugdrechtbank houdt er bij de herziening rekening mee dat het herstelgericht karakter van de maatregel of sanctie gevrijwaard blijft. Bij de herziening van een sanctie moet de jeugdrechtbank bijkomend de belangen van het slachtoffer in overweging nemen voordat zij een beslissing neemt. Indien nodig kan zij hiertoe een maatschappelijk onderzoek laten uitvoeren. **Het slachtoffer wordt geïnformeerd over de beslissing tot herziening van de maatregel of de sanctie door de door de Vlaamse Regering bepaalde dienst.**”*

Het betreft dus een decretale grond om het slachtoffer te informeren over de beslissing tot herziening van maatregelen en sancties op niveau van de jeugdrechter (de voorbereidende rechtspleging) en/of jeugdrechtbank (ten gronde). Conform het decreet betekent een herziening steeds een minder ingrijpende maatregel of sanctie of intrekking. De decretale bepaling is niet van toepassing op de reacties die op niveau van het openbaar ministerie worden genomen.

2.1. Het informeren over de herziening bij vatting van de dienst slachtofferonthaal

Met het voorliggende ontwerpbesluit voorziet de Vlaamse regering dat de dienst slachtofferonthaal van de justitiehuisen, indien het slachtoffer voorafgaandelijk heeft aangegeven geïnformeerd te willen worden door deze dienst, zal instaan voor het bijstaan en informeren van het slachtoffer over de herziening van de maatregel of sanctie van minderjarige verdachten en/of daders. Een belangrijke voorwaarde hierbij is wel dat de dienst slachtofferonthaal gevat wordt door het openbaar ministerie. De vatting van deze dienst wordt geregeld in de COL 16/2012 en bepaalt uitdrukkelijk dat ze van toepassing is op slachtoffers van opzettelijke misdaden of wanbedrijven en op hun na(ast)bestaanden, en maakt daarbij geen onderscheid tussen meerderjarige en minderjarige daders.

Echter blijkt in de praktijk dat de diensten slachtofferonthaal amper tot niet worden gevat in dossiers met minderjarige verdachten/daders. Daarom werd dit reeds door de Vlaamse minister van Justitie en Handhaving aangekaart op het College van procureurs-generaal. Het College heeft hierop de COL 16/2012 in herinnering gebracht bij de parketten met de focus op een meer veralgemeende en systematische toepassing ervan in dossiers van slachtoffers met minderjarige verdachten en/of daders. Om te zorgen voor de juiste informatiedoorstroming tussen de dienst slachtofferonthaal en de jeugdparketten en jeugdrechtbanken werd hiervoor een werkgroep opgestart tussen de verschillende diensten.

In de eerste plaats is het dus aan het openbaar ministerie om op basis van de COL 16/2012 de dienst slachtofferonthaal te vatten. Bijgevolg zal de dienst slachtofferonthaal haar bevoegdheid gelijk trekken voor slachtoffers van minderjarige en meerderjarige daders, wat betreft het bijstaan en informeren van slachtoffers. Vervolgens moet de dienst slachtofferonthaal kennis hebben van de maatregel of sanctie van bij de start van een traject van een minderjarige verdachte/dader binnen het jeugddelinquentierecht, waar op niveau van de jeugdrechter en jeugdrechtbank een beschikking of vonnis werd genomen voor jeugddelicten met een impact op slachtoffers.

2.1.1. De toepassing van de COL 16/2012 in jeugdzaken

De dienst slachtofferonthaal komt in een dossier tussen op verzoek van een magistraat, die de dienst een schriftelijke vatting bezorgt. De dienst slachtofferonthaal kan ook optreden op verzoek van slachtoffers of de na(ast)bestaanden. In dit geval licht de dienst de titularismagistraat hierover in via een interventienota. Met betrekking tot de vatting van de dienst slachtofferonthaal maakt de COL 16/2012 een onderscheid tussen een systematische vatting en vattingscriteria in andere situaties.

Het parket vat systematisch de dienst slachtofferonthaal op basis van de aard van de feiten, namelijk in de dossiers betreffende:

- opzettelijke misdrijven die de dood van het slachtoffer hebben veroorzaakt en de poging daartoe
- onopzettelijke misdrijven die de dood van het slachtoffer hebben veroorzaakt;
- verdachte overlijdens;
- feiten waarvoor het slachtoffer zich heeft aangemeld bij de Zorgcentra na Seksueel Geweld en waarvoor ze klacht heeft neergelegd (vastgelegd in samenwerkingsovereenkomsten met de dienst slachtofferonthaal bij gebrek aan een richtlijn);
- situaties waarin ministeriële richtlijnen of omzendbrieven van het College van procureurs-generaal bij de hoven van beroep uitdrukkelijk voorzien in de vatting van de dienst slachtofferonthaal, met name:
 - COL 4/2006 betreffende het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld;
 - COL 18/2012 betreffende het tijdelijk huisverbod ingeval van huiselijk geweld;
 - COL 13/2013 - Omzendbrief betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake discriminatie en haatmisdrijven (met inbegrip van discriminaties op grond van het geslacht);
 - COL 12/2014 - Ministeriële richtlijn - Opsporing van vermiste personen; COL 4/2017 - Ministeriële Richtlijn betreffende de Seksuele Agressie Set (S.A.S.);

In uitzonderlijke omstandigheden eigen aan het dossier en beoordeeld door de magistraat kan deze laatste evenwel beslissen de dienst slachtofferonthaal niet te vatten. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer er ernstige verdenkingen zijn ten aanzien van de nabestaanden.

In de andere situaties beoordeelt de magistraat, belast met het dossier, van bij de aanvang van het dossier en gedurende de volledige procedure of de omstandigheden van de feiten en hun gevolgen voor het slachtoffer de tussenkomst van een justitieassistent verantwoord.

- de bijzondere omstandigheden van de feiten zelf (bijv.: gebruik van een wapen, foltering of onmenselijke behandeling);
- de ernst van de lichamelijke, psychologische, materiële of sociale gevolgen voor het slachtoffer;
- de band (familiaal, relationeel, geografisch,...) tussen de dader en het slachtoffer;
- de noodzaak om, op een bijzonder tijdstip van de procedure, het slachtoffer bijstand te verlenen om nieuwe victimisering te vermijden, bijvoorbeeld tijdens de inzage van het dossier, de teruggave van een overtuigingsstuk of de zitting;
- de leeftijd van het slachtoffer.

De evaluatie en herziening van de COL 16/2012 staat ook op de agenda van het Expertisenetwerk Slachtofferbeleid. Hierin wordt een ruimere systematische vattning van de dienst slachtofferonthaal besproken, zoals in eerste instantie de uitbreiding naar zedenmisdrijven. Dit zal dus ook het geval zijn voor dossiers met minderjarige verdachten/zedendaders. Daarnaast wordt bekeken binnen het Expertisenetwerk Jeugdbescherming om het toepassingsgebied van de COL ook uit te breiden met specifieke jeugddelicten zoals bijvoorbeeld sexting of online belaging.

2.1.2 De informatiestroom naar de dienst slachtofferonthaal

In dossiers waarin de dienst slachtofferonthaal wordt gevat, moet de dienst van bij aanvang van het traject van de minderjarige verdachte/dader de noodzakelijke informatie ontvangen over de maatregelen die worden opgelegd en de eventuele slachtoffergerichte voorwaarden zodat ze het slachtoffer hierover kunnen informeren. Deze informatie zal ook als houvast dienen bij een eventuele latere herziening van de maatregel of sanctie in het traject van de minderjarige. Een dienst slachtofferonthaal, indien gevat, kan natuurlijk enkel het slachtoffer informeren over een herziening van een maatregel of sanctie als zij ook tijdig in het bezit is van deze en voorafgaande informatie.

Er worden op dit moment reeds operationele afspraken gemaakt tussen (de griffie van) de jeugdrechtbank, de jeugd magistraten en de dienst slachtofferonthaal, zodat zij haar informatieopdracht kan realiseren. De dienst slachtofferonthaal zal in geval van herziening door een maatregel of sanctie door de jeugdrechter of jeugdrechtbank (via mail) op de hoogte worden gebracht van de beslissing en van de eventuele slachtoffergerichte voorwaarden.

Deze operationele afspraken en werkwijze vinden ook inspiratie bij goede praktijken in jeugdzaken op het terrein (o.a. in het gerechtelijke arrondissement Oost-Vlaanderen, afdeling Gent). Deze goede praktijk wordt daarom ook meegenomen in de besprekingen met de werkgroep van het Expertisenetwerk Jeugdbescherming.

Natuurlijk is het hierbij evident dat de dienst slachtofferonthaal, indien gevat, en de dienst voor herstelgerichte en constructieve afhandeling, die even goed betrokken kan zijn in een dossier waarbij de dienst slachtofferonthaal gevat is, bijvoorbeeld voor een lopende herstelbemiddeling of herstelgericht groepsoverleg, afstemmen om overlap in de communicatie naar het slachtoffer te vermijden. Deze afstemming maakt momenteel het voorwerp uit van operationele afspraken tussen de beide diensten.

2.2 Het informeren over de herziening wanneer de dienst slachtofferonthaal niet gevat is

Wanneer het openbaar ministerie beslist om de diensten slachtofferonthaal alsnog niet te vatten op basis van de COL 16/2012, zal een andere dienst de taak op zich moeten nemen om het slachtoffer te informeren bij een herziening van een maatregel of sanctie, gezien het belang voor de slachtoffers om, indien ze dat wensen, te allen tijde geïnformeerd te worden. Daarom wordt in dit kader ook bekeken welke rol de andere Vlaamse diensten, zijnde de herstelgerichte en constructieve afhandeling, de sociale diensten jeugdrechtbank en de gemeenschapsinstellingen, hier in kunnen spelen.

Het informeren van slachtoffers is echter niet enkel een taak van de Vlaamse diensten. Zoals dat ook gebeurt voor slachtoffers van meerderjarige daders, dienen ook de andere (federale) actoren hier hun verantwoordelijkheid te nemen wanneer de Vlaamse dienst slachtofferonthaal niet gevat wordt door het openbaar ministerie. Enkel is de Vlaamse Regering niet bevoegd om de diensten van de federale overheid te machtigen, waardoor dit ontwerpbesluit nu in eerste instantie de dienst slachtofferonthaal aanduidt. Er worden daarom verdere operationele afspraken gemaakt met alle andere actoren die een rol opnemen in de jeugddelinquentieketen, zoals het openbaar ministerie en de (griffies) van de jeugdrechtbanken. De voorbereidende gesprekken hiervoor werden reeds opgestart in het expertisenetwerk jeugdbescherming.

B. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELN

Artikel 1: bepaalt de dienst door de Vlaamse Regering aangeduid voor het informeren van het slachtoffer bij de herziening.

Artikel 2: behoeft geen commentaar.

3. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

De vaststellingen zoals vermeld in 2.1.1., met name dat in jeugdzaken de bepalingen in de COL 16/2012 slechts beperkt werden toegepast, is natuurlijk van belang bij de inschatting van een mogelijke budgettaire impact voor de Vlaamse Overheid. Het gaat om het jaarlijks aantal vattingen van de dienst slachtofferonthaal en dit bij loutere toepassing van de COL 16/2012. Met andere woorden, door een verhoogde sensibilisering van het belang van het bijstaan en informeren van slachtoffers, ongeacht of het een meerderjarige dan wel minderjarige dader betreft, en het daarbij correct toepassen van bestaande regelgeving, kan het aantal vattingen van de dienst slachtofferonthaal reeds toenemen.

Daarom nemen we voor de berekening van de budgettaire impact in een eerste beweging expliciet de dossiers in Vlaanderen en Brussel waarbij minderjarigen betrokken zijn en waarbij de dienst slachtofferonthaal effectief gevat is. Deze impact wordt berekend op basis van de jaarlijkse instroom van dossiers op niveau van de jeugdrechter, een simulatie naar de ten laste leggingen in jeugdzaken per delictscategorie en de jaarlijkse instroom van dossiers op de jeugdrechtbanken. Op basis van de aard van de feiten waarvoor de dienst slachtofferonthaal volgens de COL 16/2012 systematisch gevat moet worden (zijnde moord, doodslag of poging doodslag), en de geplande verbreding naar seksuele misdrijven gaat het om een beheersbare impact die met de huidige personeelscapaciteit kunnen worden opgevangen. Er is dus geen budgettaire impact.

B. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Voorliggend ontwerpbesluit heeft geen weerslag op het personeelsbestand en op het personeelsbudget, zodat het akkoord van de Vlaamse minister, bevoegd voor het algemeen beleid inzake personeel en organisatieontwikkeling, niet vereist is.

C. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

Voorliggend ontwerpbesluit heeft geen weerslag op het personeel, de werkingsuitgaven, investeringen, schuld en ontvangsten van de lokale en provinciale besturen.

4. VOORSTEL VAN BESLISSING

- 1° haar principiële goedkeuring te hechten aan bijgaand voorontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot uitvoering van artikel 16 van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, wat betreft de aanwijzing van de dienst die het slachtoffer informeert over de beslissing tot herziening van een maatregel of sanctie;
- 2° de Vlaamse minister bevoegd voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, en de Vlaamse minister bevoegd voor Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, te gelasten over het voormelde voorontwerp van besluit van de Vlaamse Regering het advies in te winnen van de Raad van State, met verzoek het advies mee te delen binnen een termijn van 30 dagen, met toepassing van artikel 84, §1, eerste lid, 2°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.

De Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid, en Gezin

Hilde Crevits

De Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme

Zuhal DEMIR